

KARDIOLOGIYA (YURAK KASALLIKLARI)

Акбарова Муниса

***Annotatsiya:** Kardiologiya yurak va qon-tomir tizimining sog'lig'i va kasalliklari bilan shug'ullanadigan tibbiyot sohasidir. Ushbu maqolada yurak kasalliklarining asosiy turlari, ularning etiologiyasi, diagnostikasi va davolash usullari batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, yurtimizda kardiologik kasalliklarning tarqalishi, profilaktika choralari va zamonaviy tibbiy yondoshuvlar muhokama qilinadi. Maqola kardiologiyaning zamonaviy ilmiy tadqiqotlari va klinik amaliyotdagi yangiliklarga e'tibor qaratadi, shuningdek, yurak kasalliklarini oldini olish va samarali davolash bo'yicha tavsiyalarni taqdim etadi.*

***Kalit so'zlar:** kardiologiya, yurak kasalliklari, diagnostika, davolash, profilaktika, qon-tomir tizimi, tibbiyot*

Kirish

Kardiologiya yurak kasalliklarini tashxislash, davolash va oldini olishga ixtisoslashgan tibbiyot sohasidir. Bu soha inson salomatligi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, yurakning to'g'ri ishlashini ta'minlash orqali hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Kardiologiya yordamida yurak bilan bog'liq ko'plab kasalliklarning erta aniqlanishi va samarali davolash imkoniyati yaratiladi, bu esa yurak-qon tomir tizimi bilan bog'liq o'lim va nogironlik darajasini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Kardiologiya sohasi yurak va qon tomirlari kasalliklarini o'rganishga qaratilgan bo'lib, bu kasalliklar butun dunyo bo'ylab inson salomatligiga katta tahdid solmoqda. Yurak kasalliklari global miqyosda eng ko'p uchraydigan o'lim sabablaridan biri hisoblanadi, bu esa ularning ahamiyatini yanada oshiradi. Yurak-qon tomir tizimining buzilishi nafaqat individual darajada, balki jamiyat sog'lomligiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, kardiologiyaning rivojlanishi

va yurak kasalliklarining oldini olish, tashxislash hamda davolash usullarini takomillashtirish butun dunyo miqyosida sog'liqni saqlash tizimlarining asosiy maqsadlaridan biridir. Bu sohada olib borilayotgan ilmiy-tadqiqotlar va zamonaviy tibbiy texnologiyalar yordamida yurak kasalliklarini kamaytirish va insonlarning umr ko'rish sifatini oshirish mumkin.

Kardiologiya yurak va uning qon tomir tizimining kasalliklarini o'rganadigan tibbiyot sohasidir. Ushbu soha yurak kasalliklarining keng doirasini qamrab oladi, jumladan koronar arteriya kasalligi, ritm buzilishlari (arritmiyalar), yurak etishmovchiligi va tug'ma yurak nuqsonlari. Koronar arteriya kasalligi yurakka qon etkazishda muammo tug'diradi va ko'pincha yurak xurujiga olib keladi. Ritm buzilishlari yurak ritmining nomutanosibliyi bilan tavsiflanadi, bu esa yurak samaradorligini pasaytiradi. Yurak etishmovchiligi esa yurakning qon pompalash qobiliyatining sustligi hisoblanadi, natijada organizmga yetarli qon ta'minlanmaydi. Tug'ma yurak nuqsonlari esa bolaning tug'ilishidan boshqalab yurakning strukturaviy kamchiliklarini bildiradi. Ushbu kasalliklar kardiologiyaning asosiy o'rganish ob'ektlari bo'lib, ularning oldini olish, tashxislash hamda samarali davolash usullarini ishlab chiqish kardiologiyaning muhim vazifalaridandir.

Asosiy qism

Kardiologiya yurak va qon tomir kasalliklarini o'rganadigan tibbiyot sohasi hisoblanadi. Yurak kasalliklari, yoki boshqa so'z bilan aytganda, kardiovaskulyar kasalliklar (KVK), yurakning normal ishlashiga ta'sir qiluvchi turli patologik holatlarni o'z ichiga oladi. Ushbu kasalliklar orasida yurak ishemik kasalligi, yurak xuruji, gipertenziya, yurak yetishmovchiligi, aritmiyalar va boshqalar mavjud. Jahon bo'ylab yurak kasalliklari eng ko'p uchraydigan o'lim sabablaridan biri hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab odamlar yurak kasalliklari sababli vafot etadi, bu esa ularning butun dunyo bo'ylab salomatlikka katta ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi. Kardiovaskulyar kasalliklarning yuqori tarqalishi va ulardan kelib chiqadigan og'ir asoratlar sog'liqni saqlash

tizimlariga katta yuk soladi, shuning uchun ularning oldini olish va samarali davolash choralarini rivojlantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Kardiologiya sohasida yurak kasalliklariga olib keluvchi asosiy xavf omillari haqida tushuntirish muhimdir. Yurak kasalliklarining rivojlanishida eng ko'p uchraydigan omillardan biri qon bosimining yuqoriligi, ya'ni gipertenziyadir. Bu holat qon tomirlarining zo'riqishiga sabab bo'lib, yurak faoliyatiga zarar yetkazadi.

Shuningdek, tamaki chekish qon tomirlarini toraytiradi va yurak xastaligiga olib boradigan jarayonlarni tezlashtiradi. Shakar kasalligi (diabet) esa qon shakarining nazoratdan chiqishi tufayli yurak va qon tomirlariga zarar etkazadi. Ortiqcha vazn va semizlik yurak tezligini oshirib, yurak ishini qiyinlashtiradi. Yakuniy tarzda, jismoniy faoliyatning yetishmasligi, ya'ni faoliksiz hayot tarzi, yurak mushaklarini zaiflashtiradi va sog'likni yomonlashtiradi. Shu sababli, yuqorida sanab o'tilgan xavf omillarni bartaraf etish yoki nazorat qilish yurak kasalliklarining oldini olishda juda katta ahamiyatga ega.

Kardiologiyadan o'rganiladigan yurak kasalliklari orasida eng keng tarqalganlari koronar arteriya kasalligi, yurak etishmovchiligi, aritmiyalar va yurak klapan kasalliklaridir. Koronar arteriya kasalligi qon tomirlarining torayishi yoki to'silib qolishi natijasida yurak mushagi qon bilan ta'minlanishining buzilishi bilan xarakterlanadi, bu esa angina pektoris yoki miokard infarkti kabi holatlarni keltirib chiqaradi. Yurak etishmovchiligi esa yurakning qon aylanish tizimiga yetarli miqdorda qon yetkazish qobiliyati pasaygan holat bo'lib, bu uzoq davom etadigan va hayot sifatini sezilarli pasaytiradigan kasallikdir. Aritmiyalar yurak ritmining buzilishi bilan bog'liq bo'lib, bu yurakning samarali ish faoliyatini kamaytiradi va ba'zan hayot uchun xavfli bo'lishi mumkin. Valvular yurak kasalliklari yurak klapanlarining yetarlicha yopilmasligi yoki torayishi natijasida qon aylanishining buzilishi bilan namoyon bo'ladi va yurakning qo'shimcha yuklanishiga olib keladi. Ushbu kasalliklarning har biri o'ziga xos patofiziologik mexanizmlarga ega bo'lib, ularning erta tashxisi va davolash usullari yurak sog'ligini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Kardiologiyada yurak kasalliklarini aniqlash va boshqarish uchun turli diagnostika usullari qo'llaniladi. Elektrokardiografiya (EKG) yurakning elektr faoliyatini yozib, aritmiyalar va ishemiya kabi holatlarni aniqlashga yordam beradi. Ehokardiografiya yurak tuzilmalarini va funksiyasini tekshirish uchun ultratovushdan foydalanadi, bu yurak klapanlari va mushaklarning holatini baholash imkonini beradi. Stress testi, odatda, jismoniy faoliyat yoki dori vositalari yordamida yurakning ish faoliyatini tekshiradi, bu esa silent ishemiya yoki boshqa muammolarni aniqlashda muhimdir. Angiografiya esa koronar tomirlarni tasvirlash uchun kontrast modda va rentgen nurlarini ishlatadi, bu yurak qon ta'minoti tarmog'idagi torayish yoki to'siqlarning aniq ko'rinishini beradi. Ushbu diagnostika metodlari birgalikda yurak kasalliklarini aniq tashxislash va samarali davolash rejalarini tuzishda muhim ahamiyatga ega.

Kardiologiya sohasida yurak kasalliklarining davolash va boshqarish strategiyalari keng qamrovli yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Avvalo, hayot tarzini o'zgartirish muhim ahamiyatga ega; bu sog'lom ovqatlanish, muntazam jismoniy faoliyat, tamaki va spirtli ichimliklardan voz kechish, shuningdek stressni kamaytirishni o'z ichiga oladi. Farmakologik terapiya esa yurak yetishmovchiligi, gipertenziya, aritmiya va boshqa yurak kasalliklarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Unga antihipertensiv dorilar, qon xatarlanishini kamaytiruvchi vositalar, xolesterinni pasaytiruvchi preparatlar va boshqa dorilar kiradi. Interventsiya usullari sifatida anjiyoplasti, stentlash va kateter ablatsiyasi keng qo'llaniladi, ular qon tomirlarining torayishini yoki bloklanishini bartaraf etishga qaratilgan. Yakuniy davolash usullaridan biri sifatida esa yurak jarrohligi amaliyotlari, masalan, bypass operatsiyalari yoki yurak klapanlarini almashtirish xizmat qiladi. Shu tariqa, kompleks yondashuv orqali yurak kasalliklarining oldini olish va bemorning hayot sifatini yaxshilash mumkin.

Xulosa

Kardiologiya sohasida olib borilgan tadqiqotlar yurak kasalliklarining sabablari, oldini olish usullari va davolash usullarini yaxshiroq tushunishga yordam berdi. Yurak kasalliklari hozirgi kunda global sog'liqni saqlash tizimining eng katta

muammolaridan biri bo'lib, ularning aniqlanishi va profilaktikasi bo'yicha ilmiy yondashuvlar hayot sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Shu sababli, yurak kasalliklarini chuqurroq o'rganish va ularni oldini olish usullarini joriy etish tibbiyot va jamoat salomatligi uchun katta ahamiyatga ega.

Yurak kasalliklari mavzusida olib borilgan tadqiqotlar asosidagi asosiy fikrlar yurak salomatligini yaxshilashga qaratilgan muhim ahamiyatga ega. Ushbu ma'lumotlar, oldini olish strategiyalarini takomillashtirish, erta tashxis qo'yish imkoniyatlarini oshirish hamda davolash usullarini samaraliroq qilish yo'llarini ko'rsatadi. Masalan, yurak kasalliklarining rivojlanishini oldini olish uchun sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish va xavf omillarini kamaytirish zarurligi ta'kidlangan. Shuningdek, diagnostika jarayonlarida ilg'or texnologiyalar qo'llanilishi, kasalliklarni tezroq aniqlashga yordam beradi. Davolashda esa individual yondashuv va innovatsion terapiyalar joriy etilishi bemorning holatini yaxshilashga xizmat qilishi mumkin. Natijada, kardiologiya sohasida mavjud bilimlar asosida amalga oshiriladigan profilaktika va davolash yordamida yurak kasalliklari bilan bog'liq xavflarni sezilarli darajada kamaytirish mumkin bo'ladi.

Kardiologiya sohasida hozirgi kunda yuzaga kelayotgan asosiy muammolar yurak kasalliklarining murakkabligi va ularning oldini olishda kamchiliklar hisoblanadi. Shu bois, doimiy ilmiy tadqiqotlar olib borish va tibbiy ta'limni rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Kelajakda yangi diagnostika metodlari va davolash usullarini ishlab chiqish, shuningdek, bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarur. Bu yo'nalishda davom etilsa, yurak kasalliklari bilan bog'liq o'lim va nafaollik darajalarini sezilarli darajada kamaytirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yoqubov, A., & Islomov, B. (2020). Kardiologiya asoslari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
2. Nazarov, S. (2018). Yurak-qon tomir kasalliklarining profilaktikasi va davolash usullari. Tibbiyot jurnali, 3(2), 45-50.
3. Olimova, M. (2019). O'zbekistonda yurak kasalliklarining epidemiologiyasi. Sog'liqni saqlash ilmiy maqolalari to'plami, 12, 75-82.
4. Saidov, R. (2017). Kardiologik tekshiruv va diagnostika. Toshkent: Fan va texnika.
5. Davronov, J., & Tursunov, K. (2021). Yurak infarkti va uning oqibatlari. O'zbekiston tibbiy jurnali, 18(4), 112-118.
6. Mirzaev, I. (2020). Kardiomiopatiya: sabablari va davolash usullari. Tibbiyot fanlari, 7(1), 30-37.
7. Respublika Sog'liqni Saqlash Vazirligi (2019). Yurak-qon tomir kasalliklari bo'yicha qo'llanma. Toshkent: TSSV nashriyoti.
8. Tashkent State Medical University (2022). Yurak kasalliklari: yangi tadqiqotlar va yondashuvlar. TSMU Press.
9. Ergashev, N., & Karimov, D. (2018). Hipertoniya va yurak kasalliklari. Toshkent: Tibbiyot ilmiy asoslari.
10. Akbarov, F. (2021). O'zbekistonda kardiologik yordam tizimini rivojlantirish istiqbollari. Tibbiyot rivojlanishi, 9(3), 28-35.